

OJMIAKON

STODOM

NA NAJCHLADNEJŠIE
MIESTO NA ZEMI

JOZEF KRAJŇÁK

STOPOM NA NAJCHLADNEJŠIE MIESTO NA ZEMI

STOPOM NA NAJCHLADNEJŠIE MIESTO NA ZEMI

Jozef Krajňák

© Jozef Krajňák, 2024
v spolupráci s Publico.sk

Prvé vydanie

Redakcia a jazyková korektúra: Zuzana Kasáková
Obálka a grafická úprava: Miroslav Bellay

ISBN (tlač): 978-80-570-6279-0
ISBN (epub): 978-80-570-6281-3
ISBN (mobi): 978-80-570-6282-0
ISBN (pdf): 978-80-570-6280-6

STOPOM
NA NAJCHLADNEJŠIE MIESTO
NA ZEMI

JOZEF KRAJŇÁK

Obsah

Podakovanie	5
Mapa.....	6
Predslov.....	7
Ako sa to všetko začalo	8
Prekonávam prekážky.....	9
Hor sa do sveta.....	12
Dávam si druhú šancu.....	13
#0 Prípravy pred cestou.....	14
#1 Irkutsk.....	19
#2 Jazero Bajkal.....	23
#3 Ostrov Olchon	27
#4 Naspäť v Irkutsku	41
#5 Vlakom do Jakutska	49
#6 Prichádzam do Jakutska.....	60
#7 Prvé dni v najchladnejšom meste na zemi.....	72
#8 Vyhliadky na Ojmiakon	82
#9 Stopom na najchladnejšie miesto na zemi.....	87
#10 Stopom na najchladnejšie miesto na zemi 2.....	104
#11 Som v Ojmiakone	117
#12 Naspäť do Jakutska.....	134
#13 Dokumentujem Jakutsk	138
#14 Rybačka na rieke Lena.....	145
BONUS.....	150

Pod'akovanie

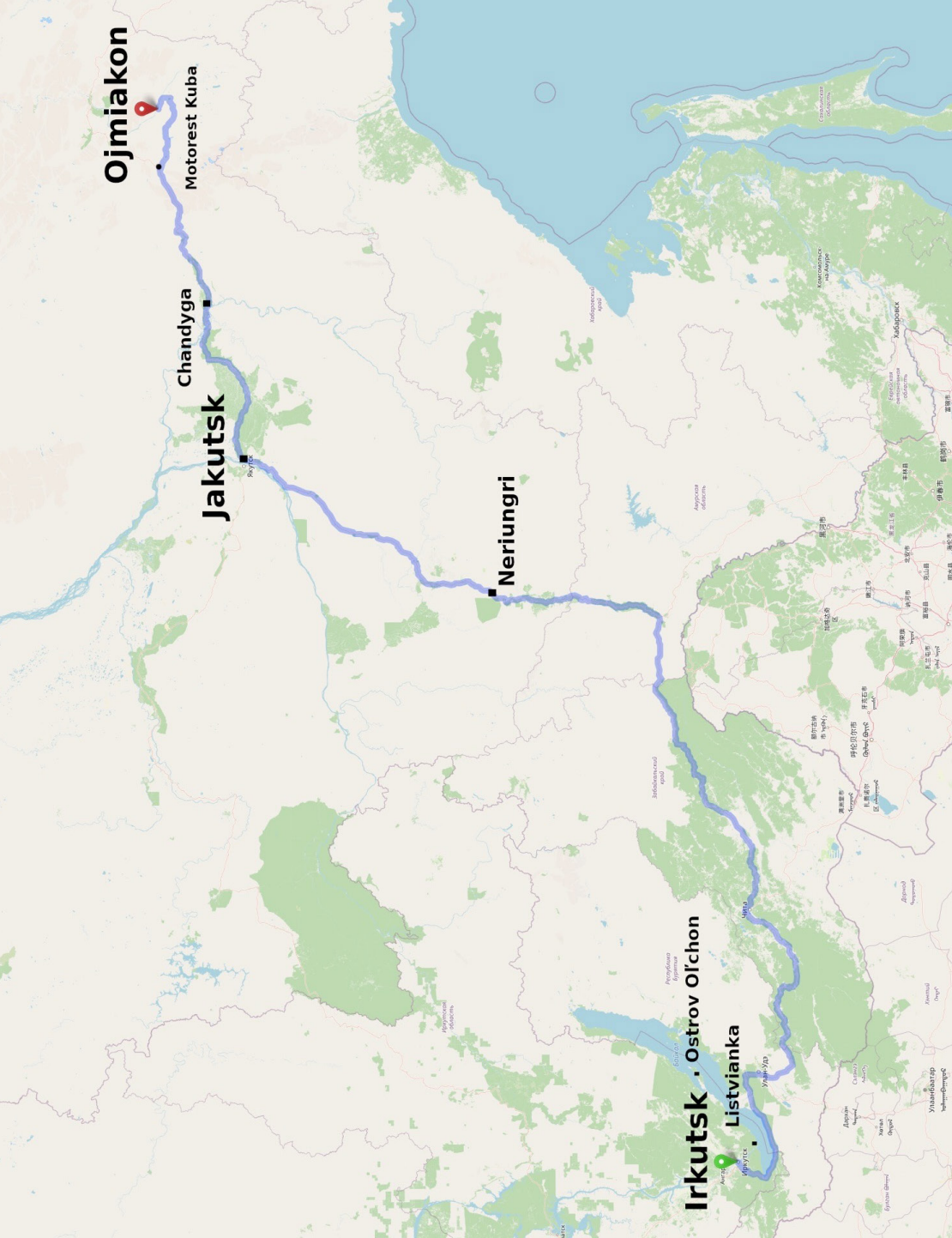
V prvom rade chcem poďakovať svojim rodičom za to, že to celé vôbec mohlo vzniknúť, a tiež za to, že mi nikdy nestáli v ceste a na moje zážitky boli vždy hrdí, čo ma stále veľmi teší.

Bratovi za správne slová v správnych chvíľach.

Ľuďom, ktorých som mal možnosť stretnúť v Rusku, menovite Sašovi, Juliji, Janke, ale aj všetkým ostatným, ktorí moju cestu urobili nezabudnutelnou.

Jevgenijovi Luginovi, ktorý môj knižný projekt finančne podporil.

A v neposlednom rade ďakujem aj vám, drahí čitatelia, že ste sa rozhodli investovať svoj čas do mojej knihy. Urobím všetko pre to, aby som vašu dôveru nesklamal.

Ojmiakon

Motorest Kuba

Chandyga

Jakutsk

Neriungri

Irkutsk · Ostrov Oichon

Listvianka

Predslov

Milí čitatelia,

v rukách držíte knihu, ktorá opisuje moju cestu naprieč ruským Ďalekým východom až na najchladnejšie obývané miesto na zemi – sibírsky Ojmiakon.

Cestu stopom v teplotách klesajúcich pod $-50\text{ }^{\circ}\text{C}$ som plánoval, financoval a uskutočnil sám – bez sponzorov či inej pomoci. Tešil som sa a pripravoval sa na ňu dobré štyri roky.

Detailný plán cesty som si však nerobil. Mal som iba zbežnú predstavu o tom, čo chcem navštíviť, zažiť a akým smerom ísť. Napokon, všetky svoje výlety podnikám takýmto štýlom. Videl som totiž zlyhať toľko prepracovaných plánov, že rozhodnutie žiť v prítomnom okamihu s vedomím svojho cieľa sa mi opakovane potvrdzuje ako to najsprávnejšie.

Za tie roky, ktoré som okrem iného strávil práve cestovaním, sa moje priority, pochopiteľne, viackrát zmenili. Jedna vec však ostáva rovnaká – stopovanie. Predstavuje pre mňa jediný autentický druh prepravy, ktorý cestovateľa dokáže vtiahnuť do diania dostatočne hlboko na to, aby aj z bežnej, rutinej cesty spravil nezabudnuteľný zážitok.

Aj o tom je táto kniha. Vznikla z bezprostredných zápiskov, ktoré som si robil priamo na mieste, úprimne, so srdcom na dlani, aby som vám mohol všetko priblížiť čo najvernejšie. Hoci odvtedy uplynuli už štyri roky a mnohé by som dnes spravil inak, knihu vydávam kvôli zachovaniu autenticity v nezmenenej podobe.

Predtým než sa rozhodnete, že sa spolu so mnou aspoň po stránkach vydáte na cestu za dobrodružstvom, možno by vás zaujímalo, kto vlastne som a čo mojej ceste do Ojmiakonu predchádzalo.

Ako sa to všetko začalo

Lásku k cestovaniu mi pravdepodobne vštepili moji rodičia, a to aj napriek tomu, že sme neboli typická cestovateľská rodina – nikdy sme spoločne nešli k moru a v Tatrách sme sa dostali najďalej k vodopádu Skok. Túžbu po dobrodružstve vo mne však vyvolali encyklopédie, ktoré sme doma mali, a rozhovory o ďalekých krajinách, zvieratách, ľuďoch a ich spôsoboch života, ktoré sme viedli.

Prvú cestu za hranice, ak nerátame výlet na trh do Poľska, som podnikol so svojím otcom, keď som mal 11 rokov. Pamätám si to, akoby to bolo dnes: len ja, môj otec a autobus plný ľudí dychtivých spoznávať krásy Francúzska.

Keby sa môj budúci postoj k cestovaniu mal formovať týmto prvým zážitkom, pravdepodobne by som už nikdy nikam nešiel. Nebola to práve príjemná úvodná skúsenosť. V autobuse bolo neznesiteľne horúco, občerstvovali sme sa chlebom s konzervami a na každom odpočívadle sme stáli v dlhých radoch na WC. Nesloboda mi dýchala na päty doslova na každom kroku – pozeral som len

na to, čo mi dovolili, chodil som tam, kde mi umožnili, a držal som sa plánu, ktorý bol vopred pripravený pre celú výpravu.

Táto tortúra trvala dva týždne, ale keďže 36-obrázkový film, na ktorý sme ju zaznamenávali, sa niekam zapatrošil, zachovala sa len ako nehynúca spomienka v mojej mysli. To, že sa mi niekde podarilo objaviť fotku seba samého stojaceho pred Eiffelovou, sa dá považovať za malý zázrak. Obligátny kliše záber, poviete si pri pohľade naň. Predsa je však niečím výnimočný. Je to moja prvá zachovaná cestovateľská fotografia.

Prekonávam prekážky

Prešlo niekoľko rokov, kým som sa po tomto pamätnom výlete znova niekam vybral. Ale nie preto, že by som sa nechal odradiť. Dôvodom bolo, že najskôr som sa musel postaviť niekoľkým svojim vnútorným nepriateľom, zápasiť s nimi a poraziť ich.

Nepriateľ číslo 1: zaužívané stereotypy

Pochádzam z prostredia, kde väčšina ľudí žije svoj život podľa zaužívaných pravidiel. Po rokoch strávených na rôznych miestach našej planéty a po nespočetnom množstve rozhovorov s ľuďmi z rôznych kontinentov si to už síce dokážem vážiť, ba dokonca sa mi to aj páči, no v dobe, keď som začínal cestovať, bolo konvenčné myslenie jednou z mojich najväčších vnútorných prekážok.

Prečo tam ideš a načo? Čo z toho máš? Pozri na druhých, ty ideš stopom cez celú Čínu a oni dnes idú do práce. Toto je tvoja kariéra?! Váľať sa kade-tade a nič poriadne nerobiť?

Nie, nebojím sa skutočnej práce ani nemám obe ruky ľavé. Venoval som sa všetkým možným formám brigád doma aj v zahraničí. Utieral som od prachu neónové lampy v nákupnom centre. Obaľoval som slaninou klopbásky za pásom v anglickom mäsokombináte. Ťahal som ťažké káble na stavbe v Čechách. Rozbíjal som desaťkilovým kladivom pece na spaľovanie odpadu v Holandsku. Pracoval som ako back-end, neskôr front-end developer v známej bratislavskej firme, neskôr ako digitálny nomád z Vietnamu, Thajska, Kazachstanu, Ukrajiny a momentálne sa na voľnej nohe venujem elektrotechnike.

Pravdou však je, že nič ma v živote neurobilo šťastnejším než cestovanie. Vždy keď som sa niekde – kdekoľvek – cítil pod psa, stačilo mi zaspomínať si na rôzne chvíle, ktoré som strávil na cestách, na ľuďmi, miesta, zážitky, skúsenosti, emócie... a hneď mi bolo lepšie.

Dnes už viem, že to, čo ma hnalo von vtedy a čo ma ženie preč aj dnes, nie je nič, čo by mi mali ostatní – alebo čo by som si mal dokonca ja sám – vyčítať. Niekto ide na rybačku, niekto iný na motorku. Ja idem za dobrodružstvom.

Nepriateľ číslo 2: nespokojnosť s vlastným telom

Už síce nemám 73 kg ako kedysi, ale nemám ani cez 130 – ako kedysi.

Celé detstvo a dospievanie som bol tučný. Vizuálne to nebol extrém, pretože som celkom vysoký, no pre moje sebedomie to bolo dostatočne deštruktívne, so všetkými negatívami z toho vyplývajúcimi.

Schudnúť sa mi podarilo, až keď som mal 22 rokov, a to výraznou zmenou životného štýlu a úpravou stravovania. Práve živá zdravá strava spôsobila, že som sa vo svojom tele konečne cítil dobre, a tento pozitívny výsledok tiež pomohol naštartovať moje sny o ďalekých cestách. Zrazu som totiž pochopil, že moje odhodlanie je dostatočne veľké nielen na to, aby som dokázal schudnúť či prestať fajčiť (a to som v tejto disciplíne nebol žiadny amatér; niekoľko rokov som mal spotrebu 50 cigariet denne), ale aj na to, aby som sa vo svete nestratil a zažil v ňom všetko, čo len chcem.

Nepriateľ číslo 3: prirodzené strachy

Sníval som o tom, že budem cestovať po svete stopom, prespávať v stane, hamačku, u miestnych, a pritom som vlastne ešte nikdy nekempoval, ba ani len nenocoval v aute. Kúpil som si teda najlacnejší supermarketový stan a začal som doslova od podlahy – rozložil som si ho vo svojej detskej izbe. Ďalšiu noc som išiel prespať na záhradu. Potom na lúku, potom pod les, potom do lesa – sám, neskôr aj bez stanu, len s dekou a karimatkou.

Priznám sa, nie vždy som to dal. Niekedy som celú noc strávil poležiačky na chrbte, pozeraním na nočnú oblohu. Inokedy som sa zbalil a utekal uprostred noci domov, dúfajúc, že na mňa nič po ceste nezaútočí.

Nikdy nič nezaútočilo. Ani keď som neskôr absolvoval Cestu hrdinov SNP, ani v Rusku, ani v Číne, ani v Mexiku.

Prirodzené strachy, ktoré v sebe človek má, teda tie z lesa, z tmy a hlavne z neznámeho prostredia a samoty, sa dajú pomaly prekonať. Aj strachu z výšok som sa zbavil tým, že som postupne liezol na čoraz vyššie miesta (a neskôr som z nich na lanách skákal). Verte či neverte, kedysi som bol poriadny bojko. Bez noža a auta zaparkovaného obďaleč by som nešiel do lesa ani za bieleho dňa. Dnes sa na tom rád zasmejem.

Nepriateľ číslo 4: peniaze

Veril som, že na to, aby človek skutočne niečo videl a zažil, potrebuje veľa peňazí. Niežeby som žiadne nemal, no nikdy som nebol ani milionár, a preto som žil v domnení, že na nejakú extra vzdialenú exotiku môžem buď rovno zabudnúť, alebo že budem musieť celý rok urputne drieť, aby som následne v priebehu niekoľkých dní mohol rozhádzať peniaze za zbytočnosti niekde v rezorte.

Urobil som to teda inak. Znížil som svoje náklady na nutné minimum, čím sa zároveň znížil čas potrebný na získavanie peňazí. Prepravovať sa dá stopom alebo na bicykli, spať sa dá vonku alebo sa dá zohnať ubytko cez Couchsurfing. Jedlo nie je až také drahé a mnohí cestovatelia dokážu fungovať aj tzv. *dumpster divingom* (stravovanie sa potravinami, ktoré supermarkety nedokázali predáť, a tak ich vyhadzujú napriek tomu, že sú stále v dobrom stave).

Istým spôsobom to bolo náročné, keďže peniaze poskytujú rôzne formy komfortu, ktorý som si vedome obmedzil na nutné minimum (alebo nebol vôbec žiaden). Na druhej strane, takéto cestovanie sa mi zdalo neporovnateľné s čímkoľvek, čo som dovtedy poznal. Vidieť a žiť život v jeho najprirodzenejšej forme, tu a teraz. Pohybovať sa a spoznávať ľudí slobodne, bez konkrétnych plánov, nachádzať spôsoby, ako sa dostať na ťažko dostupné miesta, radšej svojimi silami a skúsenosťami než len peniazmi, čiže vyšliapanou, vydláždenou cestou. Všetko bez akejkoľvek záruky či istoty. Je to krása. Nedivím sa, že takému životnému štýlu mnohí skutoční cestovatelia zasvätili aj celý svoj život.

Postupne, ako som spoznával svet a aj samého seba, som však prišiel na to, že žiť len takto by pre mňa znamenalo čítať z knihy života kapitolu, ktorá je

síce veľmi dobre a pútavo napísaná a bohato ilustrovaná, no je len jedna jediná. K podobnému uvažovaniu som dospel až časom, keď už som mal čo-to preces-tované a prestopované – jednoducho sa mi zmenili priority. Dopĺňam ho skôr na objasnenie a porovnanie svojej východiskovej a terajšej pozície.

Hor sa do sveta

Komunikovať po anglicky som sa naučil celkom rýchlo. Trasľavo som dával do-kopy slovo za slovom, ale už len to, že som čo-to rozumel, mi dodávalo odvalu vybrať sa na prvú cestu. S ťažkým ruksakom na chrbte, dávno predtým, než som vôbec tušil, akou cestovateľskou kariérou sa raz budem môcť pýšiť, som sa jednoducho postavil na kraj cesty a začal stopovať.

Aká hanba...

Z ruksaku mi viseli kadejaké šnúrky, na sebe som mal staré secondhandové oblečenie, jedno trochu väčšie, druhé zase tesné, a znudení šoféri stojaci na čer-venej si ma len premeriavali od hlavy po päty. Ja som im tam pózoval a tváril sa, že si to užívam. Keď zasvietila zelená a autá sa pohli mojím smerom, zastavilo mi ich presne... áno, nula.

Čakal som dlho. Už som to chcel vzdať, no zrazu pri mne zabrzdilo prvé auto. Išlo oveľa ďalej, než kam som mal pôvodne v pláne ísť, no stále mojím smerom. Aké šťastie. Nálada bola späť a výrazne pozitívnejšia.

Takto som sa viacerými prestupmi dostal z Prešova až na rakúsko-nemecké hranice, kde som si v daždivej noci rozťahol stan a prespal (alebo skôr prečkal) do rána. Zvýšený adrenalin a eufória spôsobená tým, že som stretol neznámych ľudí, ktorí boli ochotní mi nezištne zastaviť, spôsobili, že som vôbec necítil potrebu spánku, a hneď na svitaní som v stopovaní pokračoval. Idete do Švaj-čiarska? Super, idem s vami!

Výhľady z nákladného priestoru dodávky mladého českého párika boli úžasné – hory, príroda, konečne som cítil, že cestujem presne tak, ako som vždy chcel. Kde sa na to hrabal ten pamätný autobusový zázjazd, s ktorým som

Švajčiarskom naposledy prechádzal do Francúzska. Užívajúc si cestu som ani nepostrehol, že sme dávno odbočili z diaľnice a smerujeme do malej dedinky, kam mal párík namierené.

V krátkom tričku a kraťasoch som sa neplánovane ocitol v horách a nepreháňam, ak poviem, že vonku bola poriadna zima, dokonca sneh. Na toto som pripravený nebol. Mieril som na juh, do tepla, nie do zimy. O kempovaní nemohlo byť ani reči.

Okolnosti ma teda prinútili nasadnúť na posledný, extrémne drahý vlak do najbližšieho mesta, tam prespať v hoteli za cenu, ktorá by mi na Slovensku stačila na mesačný pobyt, a na druhý deň som odcestoval domov autobusom, znechutený a presvedčený o tom, že stopovanie je blbosť. Respektíve, že *to proste nie je pre mňa*.

Dávam si druhú šancu

Kým som znovu nabral odvalu vôbec uvažovať nad slobodným cestovaním, nejaký čas uplynul. Tentokrát však prišiel impulz, ktorý ma v istej miere drží doteraz. Dozvedel som sa totiž o sieťach na poskytovanie a výmenu ubytovania. Vďaka nim som sa mohol nakontaktovať na miestnych ľuďoch ešte z domu, stanoviť si cieľ a vyraziť s provizórnym plánom takpovediac kamkoľvek.

Siete ako Hospitality Club alebo Couchsurfing však nie sú zadarmo. Pôsobí na nich komunita ľudí, do ktorej treba aktívne prispievať. Preto som sa spočiatku hlavne stretával s inými cestovateľmi, trávil s nimi čas na spoločných túrach a, samozrejme, aj som ich ubytovával. Bola to veľmi dobrá príprava na skutočné cestovanie.

Prvé couchsurfské skúsenosti v pozícii hosťa som získal na Ukrajine. Moje cesty, ktoré boli kombináciou stopu, lacných vlakov a akciových leteniek, pokračovali ďalej do Turecka, Gruzínska, Ruska, Mongolska, Číny, celej juhovýchodnej Ázie, neskôr celej centrálnej Ázie, na Blízky východ, do Severnej Ameriky a k dnešnému dňu mám na zozname vyše 80 krajín,